MUSEU NACIONAL
D'ART DE CATALUNYA

Dossier de premsa

FRANCESC TORRES

La capsa entròpica

[El museu d'objectes perduts]

MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA

Coberta
Carles Pellicer Rouviere. *Noia asseguda, mig nua*, 1901 / Josep Maria Sert. *Fragment deteriorat de l'Homenatge a Orient. Catedral de Vic*. 1926-1927. Museu Nacional d'Art de Catalunya. Fotos Ferran Gimenez

FRANCESC TORRES

La capsa entròpica

[El museu d'objectes perduts]

Del 20 d'octubre de 2017 al 14 de gener de 2018

Organitza i produeix: Museu Nacional d'Art de Catalunya

Comissari: Francesc Torres

Joan Brull. *Calipso, c.* 1896. Foto Ferran Gimenez

"Imaginem-nos que agafem una capsa i que, abans de tancar-la, hi col·loquem amb molta cura, en un procés lent i elaborat, un conjunt d'objectes preciosos. Imaginem-nos que la transportem, ben tancada, d'un pis superior de la casa a un altre d'inferior. Imaginem-nos que ensopeguem en baixar l'escala i que, quan intentem sense èxit agafar-nos al passamà per no caure, deixem anar la capsa que, com nosaltres, cau de rodolons escales avall sense arribar a obrir-se. Aquesta exposició és el resultat de l'ensopegada imaginària i del que esdevé al contingut de la capsa. En resum, vaig agafar un museu amb les mans i, com en una pel·lícula de Buster Keaton, vaig baixar rodolant per l'escala."

Francesc Torres, artista i comissari de l'exposició

Anònim. *Retrat del rei Alfons XIII*. Foto Ferran Gimenez

Bernat Martorell. *Figura del Retaule dels Sants Joans*, *c*. 1435-1445. Museu Nacional d'Art de Catalunya

A mig camí entre el comissariat i l'obra d'art, el projecte que l'artista Francesc Torres (Barcelona, 1950) ha preparat per al Museu Nacional d'Art de Catalunya explora la col·lisió frontal entre la història i la cultura, alhora que reflexiona sobre la naturalesa mateixa dels museus.

Torres ha transformat una part del museu en una capsa entròpica que fa emergir la seva funció essencialment preservadora. Una funció que du a terme amb la contradictòria particularitat que, en una proporció molt significativa de casos, allò preservat és el resultat de la destrucció: el pas del temps, els fenòmens naturals, les guerres, la intolerància religiosa i antireligiosa, ètnica o política, els plans urbanístics radicals o la pura violència econòmica.

Aquesta exposició avança en la línia impulsada pel museu que afavoreix la intervenció d'artistes contemporanis a la col·lecció. Durant més de dos anys, Torres s'ha capbussat en la reserva del museu per fer emergir els "objectes perduts" que ara s'exposen. Durant el procés de preparació del seu projecte, l'artista ha examinat a fons la col·lecció, que abasta deu segles d'història de l'art, encara que s'ha centrat narrativament en obres dels segles XIX i XX. L'exposició s'estén com un paisatge construït a base de fragments, literals uns i analògics els altres, que mostren la lluita constant per la preservació del que queda després del terratrèmol de la història.

En un museu, tot allò que la institució alberga existeix al mateix temps. En paraules de l'artista "el museu fabula perquè el passat és irrecuperable, encara que, en certa manera torni a emergir, 'passi' i existeixi sempre en el present, que és l'únic lloc on pot ser examinat".

Josep Bernat Flaugier. *Retrat del rei Josep I*, *c*. 1809. Museu Nacional d'Art de Catalunya

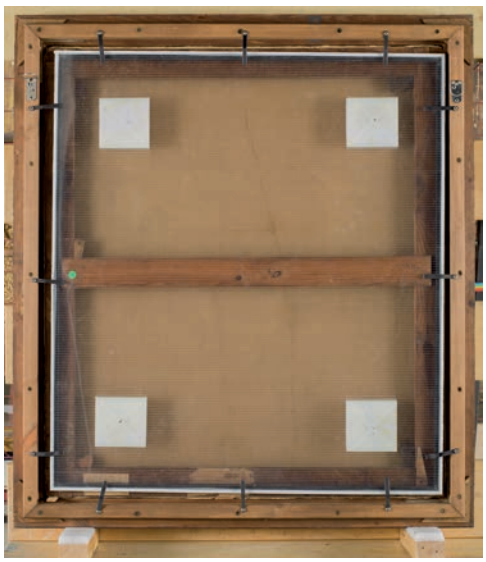

Josep Bernat Flaugier. *Revers retrat del rei Josep I*. Museu Nacional d'Art de Catalunya

Torres no ha fet cap de les obres que s'exposen, les ha escollit com ho faria un comissari per explicar una història o proposar una tesi. Alhora fa servir, com artista, aquestes mateixes obres com a *objets trouvés*, matèria primera per fer una instal·lació multimèdia. L'artista aborda aquest projecte com una obra pròpia, exponencialment més gran que qualsevol altra ja realitzada en consonància amb el tema, molt present en el seu treball, amb els recursos –en aquest cas la col·lecció– i la institució que l'acull.

No es pot oblidar que aquest treball és la conseqüència d'obres seves anteriors i que explora els mateixos temes: *Accident*, de 1977; *The Assyrian Paradigm*, de 1980; *Belchite South Bronx*, de 1987; *Plus Ultra*, de 1988; *Destiny, Entropy and Junk*, de 1990, i *Memory Remains*, de 2011.

Aquestes obres no apareixen a l'exposició per no "adulterar" amb obra pròpia la matèria primera de l'exposició, que és la col·lecció permanent del museu, però sí que estan documentats al llibre que l'acompanya, en un capítol diferenciat.

Marià Fortuny. *Carmen Bastián*, *c*. 1871-1872. Museu Nacional d'Art de Catalunya

Textos de sala i relació d'obres

Introducció. El museu d'objectes perduts

Imaginem-nos que agafem una capsa i que hi col·loquem amb molta cura un conjunt d'objectes preciosos. La tanquem i, quan baixem l'escala, ensopeguem. Aquesta exposició és el resultat d'aquesta ensopegada imaginària. Francesc Torres, fusionant el paper de comissari i el d'artista, ha agafat un museu amb les mans i, com en una pel·lícula de Buster Keaton, ha baixat rodolant per l'escala.

El "desordre" formal d'aquesta exposició és el resultat de la col·lisió frontal entre la Història i la Cultura. Una part del museu s'ha transformat en una capsa entròpica, el contrari del que es pretén que sigui. En última instància, el que ha emergit és l'extraordinària funció preservadora del museu, encara que el que ha quedat preservat sigui el resultat de la destrucció en totes les múltiples manifestacions.

Per tant, l'estructura narrativa d'aquesta exposició no és cronològica –entraria en conflicte amb el contingut del projecte i amb la seva condició d'obra d'art per dret propi–. El recorregut, emmarcat només per una introducció i un epíleg, és lliure.

Ens rep l'accident en estat pur, magnificat per la tecnologia i l'acceleració artificial de la velocitat biològica humana. L'automòbil sinistrat exemplifica l'accident programat en tota màquina, com ho és l'enderroc en l'ADN de tot edifici o la mort en tot organisme viu. El sacrifici que tot accident porta implícit i les lamentacions posteriors, com també la recuperació de les restes, arriba a través dels objectes que acompanyen l'escena.

Benvinguts al caos a la Casa de l'Ordre.

Automòbil Aston Martin DBS de 2007, de fabricació britànica, utilitzat per a les proves preceptives de col·lisió i solidesa estructural exigides per les agències governamentals
Col·lecció particular

Francisco de Zurbarán (Fuente de Cantos, 1598 – Madrid, 1664)
Sant Francesc d'Assís segons la visió del papa Nicolau V
Cap a 1640
Oli sobre tela
Adquisició, 1905

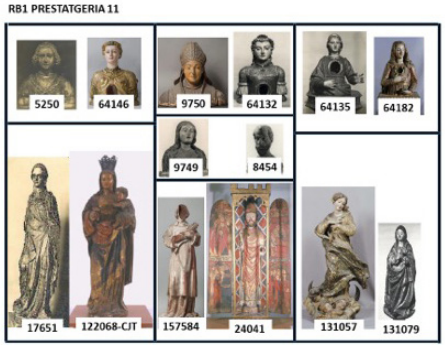

Prestatgeria amb una selecció de reliquiaris i altres figures de la reserva del museu
Segles XVII-XVIII

Anònim
Crist
Cap a 1300
Talla en fusta amb restes de policromia

Anònim
Fragment de Santa Maria de Taüll amb figures de sants
Segona meitat del segle XIII
Fresc traspassat a tela
Dipòsit, 1971

El problema jueu

És la primera vegada que es pot veure el *Retaule dels sants Joans* de Bernat Martorell gairebé complet i, gràcies a estudis recents, en la disposició correcta, diferent de com s'havia exposat fins ara. Sense ser-hi presents, es mostren també les taules pertanyents al retaule que es conserven a altres museus. Fins i tot una tercera taula que estava en parador desconegut i que ha aparegut fa ben poc. Aquesta evident fragmentació parla dels avatars pels quals sovint pot passar una obra d'art que és part del patrimoni nacional, i que s'exhibeix al museu de forma permanent.

Una de les principals particularitats d'aquesta obra és el bancal, la part del retaule físicament a l'abast dels feligresos, que mostra uns personatges amb la cara ratllada amb un objecte punxant. Aquesta vandalització de l'època té com a contrapunt històric l'exemplar del llibre *El judío internacional* de Henry Ford, personatge admirat per Hitler, qui el va esmentar a *Mein Kampf*.

Tanca el cercle la incorporació de l'espectador dins el conjunt de cares mutilades –sense espectador no hi ha art, ni diàleg, ni joc–, que crea una poderosa connexió amb el fràgil present, sempre en risc de repetir el passat.

"El que es mostra mitjançant l'exhibició del retaule és alguna cosa de la qual tots som, finalment, responsables." Francesc Torres

Bernat Martorell (Sant Celoni, cap a 1400 – Barcelona, 1452)
***Retaule dels sants Joans,* procedent de l'església parroquial de Vinaixa (Garrigues)**
Els compartiments originals pertanyen al Museu Nacional d'Art de Catalunya. Les reproduccions en blanc i negre corresponen a altres col·leccions: Museu Diocesà de Tarragona (taula central), Musée Rolin d'Autun, França (esquerra) i una col·lecció particular (dreta)
c. 1435-1445
Tremp, daurat amb pa d'or i full metàl·lic sobre fusta
Adquisició de la col·lecció Muntadas, 1956 (predel·la) i adquisició a Jean-Claude Imbert, 1967 (altres compartiments)

Reproduccions fotogràfiques de detalls del *Retaule dels sants Joans* de Bernat Martorell que mostra agressions antigues fetes als personatges que es consideraven negatius, com ara els botxins i Herodes

La pintura i el foc

Les pintures realitzades per Josep Maria Sert procedents de la catedral de Vic, cremades i vandalitzades per milicians al començament de la Guerra Civil, podrien ser considerades com a meritòries obres d'art abstracte. I és que, lluny de la voluntat de l'artista, els accidents de la història en van modificar profundament la forma.

Del conjunt original de pintures, el Museu Nacional d'Art de Catalunya en conserva al magatzem, sense exposar, les que són impossibles de restaurar. Les que van sobreviure són a Vic. Això representa un gir de la funció convencional del museu i un reposicionament de la importància d'una obra d'art, independentment del seu estat, més enllà de consideracions estètiques i a favor de consideracions estrictament històriques.

A la sala, les pintures cremades de Sert dialoguen amb una pintura cremada de Joan Miró. Les primeres s'han produït de manera espontània. La segona és el resultat deliberat d'un procés creatiu. Amb tot, el diàleg entre les dues és sorprenentment fluid. Una gran pintura posterior als fets mostra, a la part inferior dreta, la catedral de Vic en flames.

"L'art modern porta al seu ADN la destrucció sense precedents del segle XX, de vegades fins i tot apriorísticament. No es pot cremar deliberadament una obra perquè ho sigui, sense tenir presents els bombardeigs de Dresden o d'Hiroshima a l'arxiu subconscient que compartim." Francesc Torres

Josep Maria Sert (Barcelona, 1874-1945)
Fragments de les pintures *Homenatge a Occident* i *Homenatge a Orient* del presbiteri de la catedral de Vic. Les pintures van quedar malmeses durant l'incendi de la catedral l'any 1936, a l'inici de la Guerra Civil. Uns anys després, Sert va decorar novament la catedral de Vic amb les pintures que encara s'hi conserven
1926-1927
Oli sobre tela
Adquisició, 1949

Josep Maria Sert (Barcelona, 1874-1945)
El món benaventurat
Maqueta de la segona decoració de la catedral de Vic, cremada durant la Guerra Civil
1925-1927
Oli sobre guix
Adquisició, 1946

Josep Maria Sert (Barcelona, 1874-1945)
Intercessió de santa Teresa de Jesús en la Guerra Civil Espanyola
Obra pintada per Sert per l'altar de la Capella Espanyola del Pavelló Pontifici de l'Exposició Internacional de París de 1937. Al lateral inferior dret es pot veure l'incendi de la catedral de Vic
1937
Oli sobre tela
Donació del general Luis de Orgaz Yoldi, 1946

Joan Miró (Barcelona, 1893 – Palma, 1983)
Tela cremada 4
31 de desembre de 1973
Acrílic damunt tela tallada i cremada
Fundació Joan Miró, Barcelona. Donació de Pilar Juncosa de Miró

Els estralls de la ira

Tots els grans canvis històrics deixen al seu pas exemples d'iconoclàstia revolucionària, política o religiosa. El retrat del germà de Napoleó va ser esquinçat poc després de la Guerra del Francès. Algú es va venjar de l'invasor esgrimint el sabre, a pilota passada, contra l'efígie del rei intrús.

El bust de la reina Isabel II va tenir un destí semblant. Durant la revolució del 1868, també anomenada La Gloriosa, la ciutadania el va arrencar del seu lloc al Gran Teatre del Liceu i el va fer rodolar Rambla avall fins al mar, on va ser llençat. Simbòlic final d'una reina que, coronada amb només tretze anys, va ser víctima de tots els conflictes que van marcar la decadència de la casa reial i el posterior exili de la corona. Com bé mostren els contrapunts que acompanyen el bust, la seva fogositat sexual va ser motiu de burla entre els seus súbdits.

El que separa les dues obres és l'estat amb què han arribat als nostres dies. Mentre que al retrat de Pepe Botella actualment són gairebé imperceptibles els desperfectes, el bust d'Isabel s'ha conservat sense restaurar des que va ser trobat al fons de les aigües del port.

"No hi ha cap obra d'art enlloc del món que estigui 'perfecta' en el sentit literal de la paraula, o 'completa'. A la Victòria de Samotràcia al Louvre no li 'falta' res, atès que es mostra tal com va ser trobada i com la coneixem des d'aleshores. L'important i interessant és el punt en què una obra es considera íntegra o deixa de considerar-s'hi, una qüestió sempre oberta al debat." Francesc Torres

Josep Bernat Flaugier (Martigues, 1757 – Barcelona, 1813)
Retrat del rei Josep I
Cap a 1809
Oli sobre tela
Llegat de Francesc Fàbregas, 1934

Agapit Vallmitjana Barbany (Barcelona, 1833-1905)
Retrat de la reina Isabel II presentant el príncep Alfons
1860
Adquisició, 1906

Fotografies del «Retrat del rei Josep I» de J.B. Flaugier, abans de restaurar
1902, 1946-1947
Arxiu del Museu Nacional d'Art de Catalunya

Andreu Aleu (Tarragona, 1832 – Barcelona, 1901)
Bust de la reina Isabel II
Cap a 1860-1862
Donació de Salvador Massó, 1868

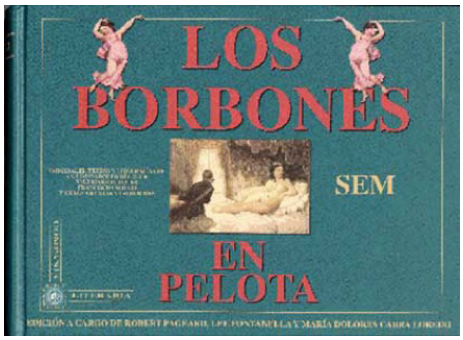

Reproducció de les aquarel·les de la sèrie *Los Borbones en pelota*
1868-1869
Biblioteca Nacional de España, Madrid

SEM, Espanya, segle XIX
Autoria atribuïda a: Gustavo Adolfo Bécquer, Valeriano Domínguez Bécquer, Francisco Ortego *et al.*

Feminicidis (per art interposat)

Durant la celebració del Congrés Eucarístic de Barcelona el 1952, algú va entrar de nit al Museu d'Art Modern i va esquinçar amb acarnissament tots els nus femenins que va anar trobant. No s'ha arribat a saber mai qui ho va fer ni per què, però algunes informacions permeten especular amb la idea que van ser uns seminaristes.

La vandalització de nus femenins no era nova, ni estava reservada només a reaccionaris de dretes. El 1914, la sufragista Mary Richardson va esqueixar amb un ganivet de carnisser la pintura *Venus del mirall* de Velázquez a la National Gallery de Londres, com a protesta per l'ús del cos femení per al gaudi masculí.

La majoria d'aquestes pintures esquinçades s'han anat restaurant, per bé que algunes continuen mostrant només les intervencions practicades per estabilitzar el dany, com si fossin sutures d'autòpsia, que els atorguen l'aparença de cadàvers de dipòsit. El contrapunt el posa l'obra de Lucio Fontana, representada aquí per mitjà de quatre fotografies que documenten un dels seus característics estrips de tela, on els talls convertits en recurs artístic adquireixen una bellesa ambivalent.

"Sigui quin sigui el motiu polític o ideològic, el resultat és el mateix: avui dia l'atac a la Venus de Velázquez es percebria com un atemptat extremadament violent al cos d'una dona, encara que fos un cos representat." Francesc Torres

Joan Brull (Barcelona, 1863-1912)
Calipso
Cap a 1896
Oli sobre tela
Adquisició a la «Tercera Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques» de Barcelona, 1896

Louis Buisseret (Binche, 1888 – Brussel·les, 1956)
El bany
1923
Oli sobre tela
Adquisició a l'*Exposició Internacional de Barcelona*, 1929; ingrés, 1931

Ricard Canals (Barcelona, 1876-1931)
Nu femení
Cap a 1929
Oli sobre tela
Adquisició de la col·lecció Plandiura, 1932

Teresa Condeminas (Barcelona, 1905-2002)
Camí de la font
Cap a 1935
Oli sobre tela
Adquisició a l' *Exposició de Primavera* de Barcelona, 1935

Marià Antoni Espinal (Barcelona, 1895-1974)
Dona nua
1920
Oli sobre tela
Adquisició de la col·lecció Plandiura, 1932

Roberto Fernández Balbuena (Madrid, 1891 – Ciutat de Mèxic, 1966)
Nu
1933
Oli sobre tela
Dipòsit del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, 1941

Manuel Humbert (Barcelona, 1890-1975)
Dona nua
París, 1920-1927
Oli sobre tela
Adquisició de la col·lecció Plandiura, 1932

Julio Moisés (Tortosa, 1888 – Suances, 1968)
Eva
1925
Oli sobre tela
Adquisició a l'Exposició Internacional de Barcelona, 1929; ingrés, 1931

Carles Pellicer (Barcelona, 1865-1959)
Noia asseguda, mig nua
1901
Oli sobre tela
Antic fons de Museus

Reproducció de la imatge de la pintura *La Venus del mirall* (1647-1651) de Diego Velázquez, després de l'atac de la sufragista Mary Richardson a la National Gallery de Londres el 10 de març de 1914

La casa remenada

La Casa Serra, originàriament Casa Clarós, era un edifici del segle XVIII que ja no existeix. Estava situada al número 22 de la Riera de Sant Joan, un carrer que també va desaparèixer quan es va obrir la Via Laietana. Va fer-la construir l'industrial Llorenç Clarós, un burgès enriquit gràcies a les indianes, els teixits estampats procedents d'Àsia que es van començar a produir localment durant la segona meitat del segle XVIII.

Aquestes pintures de *La Història de Roma*, obra de l'artista Francesc Pla (el Vigatà), decoraven una de les sales. Abans de l'enderrocament de l'edifici, van ser traslladats a la nova casa familiar al passeig de la Bonanova. A partir d'aquí, els plafons van fer un llarg periple: es van cedir a l'Ajuntament de Barcelona per a l'Exposició Internacional del 1929, després van ser dipositats al Museu d'Història de la Ciutat, des d'on es van traslladar al Poble Espanyol per arribar, finalment, al Museu d'Art de Catalunya el 1962.

Aquest viatge atrafegat acaba amb un aterratge cap per avall a *La capsa entròpica*.

"Una manera de visualitzar literalment els sotracs de la història, i d'emfatitzar indirectament el miracle de la conservació del que queda després de l'accident (de cotxe? Ah, la modernitat!)." Francesc Torres

Francesc Pla Duran, dit "el Vigatà" (Vic, 1743 – Barcelona, 1805)
Pintures murals i sostre representant escenes llegendàries de la fundació de Roma
Procedeixen del saló principal de l'antiga Casa Clarós, després Serra, al carrer de la Riera de Sant Joan (Barcelona). La casa Serra va ser enderrocada amb motiu de l'obertura de la Via Laietana (1908-1913)
c. 1790-1800
Tremp sobre tela
Donació dels fills d'Eusebi Bertrand Serra als Museus de Barcelona, 1985

El rei vestit de pintura

L'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 va ser un gran esdeveniment per al regnat d'Alfons XIII. L'edifici on som, l'antic Palau Nacional, construït per a l'ocasió, connecta també amb aquest singular episodi de la història d'Espanya i de Barcelona –irònicament, una construcció de caràcter efímer, que havia de ser enderrocada després de l'esdeveniment, s'ha convertit en el receptacle tutelar del patrimoni artístic de Catalunya.

Alfons XIII va ser un monarca de poc pes polític que va produir, a Barcelona i amb l'ajuda del comte de Romanones, unes pel·lícules pornogràfiques, alguns fragments de les quals es poden veure a la sala. Les dones que apareixen en aquestes imatges presenten una certa similitud estètica amb la jove Carmen Bastián, retratada pel pintor Marià Fortuny més de mig segle enrere.

Fa de contrapunt un recordatori del Desastre d'Annual del 1921, vuit anys abans de l'Exposició Internacional, una derrota militar de l'exèrcit colonial espanyol al Rif, on van morir uns 13.000 soldats espanyols a les ordres del general Silvestre, a qui suposadament el rei va arengar en un telegrama amb la famosa frase "¡Olé tus cojones!". En qualsevol cas, tot un símbol que va marcar molt negativament el regnat d'Alfons XIII. Perquè la pornografia no és només de caràcter sexual.

"Hi ha, de vegades, traces inefables de l'esperit d'una època i de la cultura d'un país justament en allò que es prefereix no veure." Francesc Torres

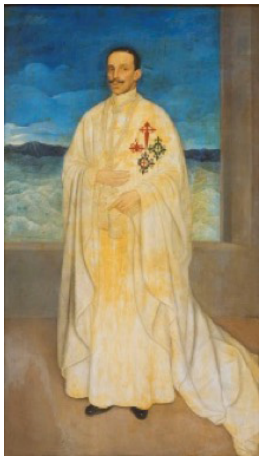

Miquel Viladrich
(Torrelameu, 1887 – Buenos Aires, 1956)
Retrat del rei Alfons XIII
Cap a 1929
Oli sobre fusta
Dipòsit de l'Ajuntament de Barcelona

Cristòfol Montserrat
(Barcelona, 1869-1935)
Retrat del rei Alfons XIII
1906
Oli sobre tela
Procedent de l'Ajuntament de Barcelona, 1930

Fèlix Mestres (Barcelona, 1872-1933)
Retrat del rei Alfons XIII
Oli sobre tela
Procedent de l'Audiència Territorial de Barcelona, 1932

Fèlix Mestres (Barcelona, 1872-1933)
Retrat del rei Alfons XIII
1925
Oli sobre tela
Dipòsit de l'Ajuntament de Barcelona, 1931

Arcadi Mas i Fondevila (Barcelona, 1852 – Sitges, 1934)
Retrat del rei Alfons XIII
1908
Oli sobre tela
Procedent de l'Audiència Territorial de Barcelona, 1932

Josep Maria Marquès (Tortosa, 1861 – Barcelona, 1938)
Retrat del rei Alfons XIII amb uniforme de cadet
1897
Oli sobre tela
Aportació de la Diputació de Barcelona, 1930

Manuel Cusí (Vilanova i la Geltrú, 1859 – Barcelona, 1922)
Retrat del rei Alfons XIII, infant
1897
Oli sobre tela
Aportació de la Diputació de Barcelona, 1930

Ramon Casas
(Barcelona, 1866-1932)
Retrat del rei Alfons XIII
Cap a 1908
Oli sobre tela
Procedent del Palau de Justícia, 1931

Ricard Canals
(Barcelona, 1876-1931)
Retrat del rei Alfons XIII
Cap a 1931
Oli sobre tela
Donació de la Junta Mixta d'Urbanització i Aquarterament, 1935

Ramon Borrell Pla
(Barcelona, 1876-1963)
Retrat del rei Alfons XIII
Cap a 1929
Oli sobre tela
Dipòsit de l'Ajuntament de Barcelona, 1931

Juli Borrell *(Barcelona, 1877-1957)*
Retrat del rei Alfons XIII
Cap a 1902-1910
Oli sobre tela
Dipòsit del Govern Civil de Barcelona, 1931

Marià Fortuny (Reus, 1838 – Roma, 1874)
Carmen Bastián
Granada, cap a 1871-1872
Oli sobre tela
Adquisició, 2009

Reproduccions de postals de la guerra del Rif
España. Ministerio de Defensa. Instituto de Historia y Cultura Militar. Archivo General Militar de Madrid

No informat
Campaña del Rif. Monte Arruit. Capellà resant davant les restes d'espanyols trobats a l'interior de la posició
1921

No informat
Campaña del Rif. Monte Arruit. Cadàvers d'oficials assassinats pels moros a la pujada a la posició
1921

Baños, Ricard de (Barcelona, 1882-1939)
Baños, Ramon de (Barcelona, 1890-1980)
El Confesor (Royal Films) (fragment) (Dir.: Ricard de Baños; Fotografia: Ramon de Baños)
Cap a 1920
Durada: 0:28'47 h
Generalitat Valenciana, Institut Valencià de Cultura
© Colección José Luis Rado

Baños, Ricard de (Barcelona, 1882-1939)
Baños, Ramon de (Barcelona, 1890-1980)
Consultorio de señoras (Royal Films) (fragment) (dir.: Ricard de Baños; fotografia: Ramon de Baños)
Cap a 1920
Generalitat Valenciana, Institut Valencià de Cultura
© Colección José Luis Rado

Posar (les) portes al carrer

La Casa Batlló de Gaudí va patir nombroses remodelacions abans de ser declarada Monument Històric Artístic Nacional el 1969. La més important es va dur a terme el 1957 per establir-hi la companyia Seguros Iberia. Es van treure aleshores un bon nombre de portes d'estances i d'armaris, i es van traslladar al soterrani de l'edifici. En un moment en què Gaudí interessava a molt pocs, finalment es van llençar al carrer. Sembla que Joan Ainaud de Lasarte, director dels Museus d'Art entre 1948 i 1985, va veure-les a la vorera quan passava per allà amb cotxe i va trucar a l'ajuntament perquè les recollissin. El 1986 ingressaven a la col·lecció del Museu d'Art de Catalunya.

Aquesta rocambolesca història és un exemple de les vicissituds a què estan sotmesos els sediments culturals i patrimonials, així com de la importància de persones clau amb l'instint en actiu. També posa de manifest la tasca ingent dels museus com a garants del patrimoni cultural de la societat a la qual serveixen.

"On no hi ha museus no hi ha història, no hi ha memòria, no hi ha paradigma d'excel·lència, no hi ha consciència ciutadana. Els problemes que es produeixen en un museu no són sistèmics, són problemes de manca de claredat intel·lectual."
Francesc Torres

Antoni Gaudí
Taller Casas i Bardés
Conjunt de portes procedents de la Casa Batlló, Barcelona
1904-1906
Fusta i vidre
Recuperació, 1986

Talps republicans

Hidden in plain sight o, el que és el mateix, amagat a plena llum del dia. Aquesta és la intel·ligent estratègia que es va utilitzar després de la Guerra Civil per protegir del feixisme l'art del període republicà (1931-1939) de la col·lecció permanent del Museu d'Art Modern, situat aleshores al Parc de la Ciutadella, i del Museu d'Art de Catalunya, al Palau Nacional. En lloc de treure les obres per dur-les a un indret més segur, amb el risc que fossin interceptades per les autoritats franquistes, es van ocultar en una dependència d'aquest edifici.

Les obres van romandre amagades fins ben entrats els anys vuitanta del segle passat, quan van "aparèixer" durant uns treballs de revisió i actualització dels fons de pintura del Museu d'Art Modern. La presentació d'aquest segment de l'exposició reflecteix, en part, els quaranta anys d'ocultació, no de pèrdua. Alhora, la disposició dels elements ofereix una mirada còmplice del museu des de dins.

"Es pot connectar aquest episodi amb el succeït recentment amb els museus i les restes arqueològiques iraquianes i sirianes a mans de combatents de l'Estat Islàmic. A l'Orient Mitjà no es va poder amagar gairebé res, però la fortuna va voler que algunes escultures fossin reproduccions d'originals, cosa que va escapar a la percepció dels bàrbars." Francesc Torres

Martí Bas (Barcelona, 1910 – París, 1966)
Afusellaments a la plaça de toros de Badajoz
1937
Oli sobre tela
Adquisició a l'Exposició de Primavera de Barcelona, 1937

Gerda Taro
Reproducció fotogràfica de l'obra: Miliciana republicana rebent instrucció a la platja, afores de Barcelona
Reproducció de la fotografia original
International Center of Photography, New York

J. Pons
Lina Ódena
1937
Oli sobre tela
Procedent de l'Exposició Internacional de París, 1937

Juli González
L'encaputxat
c. 1935-1936
Fosa en bronze
Donació de Roberta González, filla de l'artista, 1972; ingrés, 1973

Daniel Sabater
Una festa el dia de la mobilització
París, 1936
Oli sobre tela
Procedent de les exposicions organitzades per l'Estat espanyol durant el període de la Guerra Civil

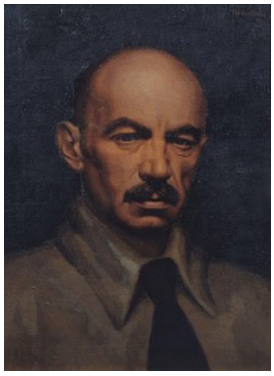

Ángel López-Obrero (Còrdova, 1910-1992)
Retrat del brigadista Hans Beimler
1937
Oli sobre tela
Procedent de l'Exposició Trimestral d'Arts Plàstiques de Barcelona, 1938

José Antonio
Soldat
1937
Fosa en bronze
Procedent de l'Exposició Internacional de París, 1937

Helios Gómez Rodríguez (Sevilla, 1905 – Barcelona, 1956)
Evacuació
1937
Oli sobre tela
Procedent de l'Exposició Trimestral d'Arts Plàstiques de Barcelona, 1938; dipòsit de Gabriel Gómez Plana, fill de l'artista, 2003

Pere Daura (Ciutadella, 1896 – Rockbridge Baths, 1976)
Escenes de la Guerra Civil
1937-1939
Llapis grafit, tinta, aquarel·la sobre paper
Donació de Martha Daura, 1996

Bomba Lafitte explotada trobada a l'antic front de l'Ebre
Ferro
Col·lecció Francesc Torres

Josep Viladomat
El madriles
1938
Guix
Procedent de l' Exposició Trimestral d'Arts Plàstiques de Barcelona, 1938

Francisco Pérez Mateo
Banyista
c. 1935
Guix
Dipòsit de Vicente Pérez Mateo, 1944

Joan Baptiste Folía Prades (Sant Jordi del Maestrat, 1881 – Onda, 1945)
19 de juliol
1937
Procedent de l' Exposició de Primavera de Barcelona, 1937

Epíleg, el museu/casino de les demolicionss

L'exposició s'acomiada amb la falsificació d'una obra de Francesc Torres de fa quaranta anys: una ciutat construïda amb naips de joc, una imatge que conjuga la fragilitat de la cultura i la presència de l'atzar a la nostra existència. Aquesta falsificació es complementa amb elements únics, absents a la peça autèntica.

L'acompanyen, com a tota l'exposició, sediments històrics de la col·lecció del Museu Nacional d'Art de Catalunya i eines de construcció i de destrucció, que esculpeixen la nostra història. Perquè el passat s'esdevé sempre, paradoxalment, en el present. Per això la ciutat n'és el propi museu i cementiri. I aquesta és la causa per la qual tenim museus que compleixen la necrològica missió de preservar les millors col·leccions de cadàvers exquisits.

"En aquest projecte, s'hi condensa la pràctica totalitat del contingut del meu treball de l'últim mig segle. Per aquesta raó he considerat coherent que es dugués a terme sense la presència ni la incorporació de la meva obra [l'obra és l'exposició]. La millor manera d'explicar el món és parlar sempre d'una altra cosa i això també és aplicable a l'art. La manipulació simbòlica necessària per aprehendre el món és polimòrfica. I l'art, de vegades, és quelcom que ja hi és i només espera ser desvelat." Francesc Torres

Assemblage compost per capitells, gàrgoles i màscares dels segles XII al XVIII de la col·lecció del Museu Nacional d'Art de Catalunya, fragments arquitectònics, eines de construcció, armament, naips i la seqüència final de la pel·lícula *Seven Chances* protagonitzada per Buster Keaton (1925)

Activitats

Conferència inaugural a càrrec de Francesc Torres, artista i comissari de l'exposició
Dijous 19 d'octubre, 18.30 h
Sala de la Cúpula

Visites comentades
Dissabtes, 11 h (castellà), 12.30 h (català)
A partir del **28 d'octubre**
Durada: 1 h 30 min
Incloses a l'entrada

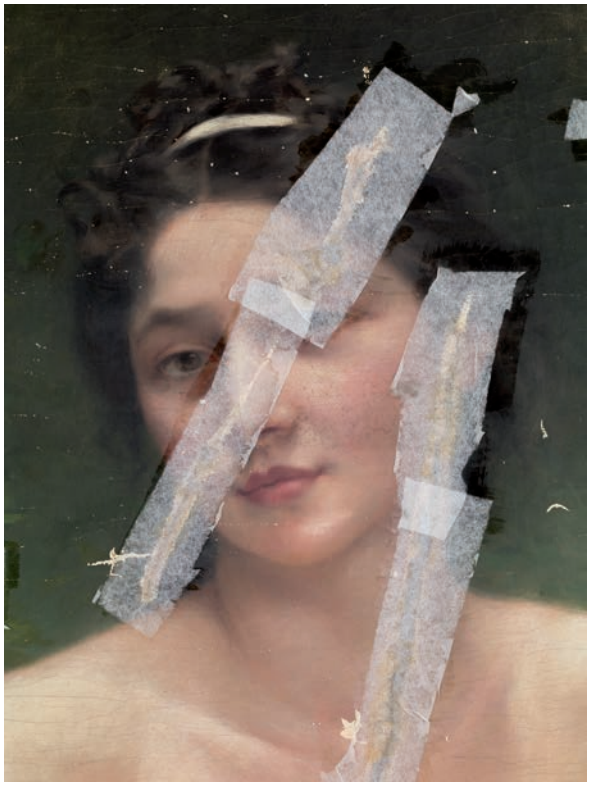

Carles Pellicer Rouviere. *Noia asseguda, mig nua, 1901*. Foto Ferran Gimenez

Josep Maria Sert. *Fragment deteriorat de l'Homenatge a Orient. Catedral de Vic*. 1926-1927. Museu Nacional d'Art de Catalunya. Foto Ferran Gimenez

Helios Gómez. *Evacuació*, 1937. Museu Nacional d'Art de Catalunya

FRANCESC TORRES

La capsa entròpica

[El museu d'objectes perduts]

Dates	Del 20 d'octubre de 2017 al 14 de gener de 2018
Organitza i produeix	Museu Nacional d'Art de Catalunya
Comissari	Francesc Torres
Diseny del muntatge	Lluis Pera
Lugar	Sala d'exposicions temporals 1
Preu	6 €
Publicació	Català i castellà

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA

Oficina de premsa
Tel. 93 622 03 60
premsa@museunacional.cat

Parc de Montjuïc
Barcelona
www.museunacional.cat
@MuseuNac_Cat

www.museunacional.cat